

Vergaderjaar 2021–2022

27 925

Bestrijding internationaal terrorisme

Nr. 891

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 23 maart 2022

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 9 december 2021 inzake de invulling toezegging over openbaar beschikbaar stellen gespreksverslagen van gevangenenmonitoring door Nederland tijdens de ISAF-missie in Uruzgan (Kamerstuk 27 925, nr. 874). De Minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 17 maart 2022. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Kuiken

De griffier van de commissie,
Westerhoff

1. Klopt het dat in een aantal gespreksverslagen gevangenen melding maken van slechte behandeling? Om hoeveel gevallen gaat het?

Ja. Zoals aan uw Kamer gemeld (Kamerstuk 27 925, nr. 874), bevat een aantal van de 200 aanvullende openbaar gemaakte verslagen klachten over de wijze van behandeling door de Afghaanse autoriteiten of door buitenlandse militairen. Het gaat om 32 klachten. Vanzelfsprekend keurt het kabinet iedere vorm van mishandeling van gevangenen ten zeerste af.

2. Kunt u een overzicht geven van de klachten die zijn ontvangen bij bezoeken aan gevangenissen? Hoe ernstig waren deze?

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de klachten, zoals beschreven door de gevangenen zelf en opgetekend in de op 9 december 2021 openbaargemaakte verslagen. De ernst van deze klachten varieert. De meeste klachten hebben betrekking op gevangenen die aangeven tijdens arrestatie of verhoor met de hand te zijn geslagen. Enkele klachten zijn van ernstigere aard, zoals die van een gevangene die aangaf door een hond te zijn gebeten en een waterzak over zijn hoofd te hebben gehad waardoor hij het gevoel kreeg te verdrinken. Hiernaast gaf hij ook aan elektrische schokken te hebben ontvangen.

	Pagina	Datum verslag	Aard klacht
1	2	22-07-2008	2x geslagen.
2	5	09-10-2008	2 dagen geen eten gehad.
3	7	09-10-2008	Op hoofd geslagen.
4	12	11-08-2008	Hardhandig behandeld.
5	13	11-08-2008	Gebeten door honden, waterzak over het hoofd, elektrische schokken.
6	15	11-08-2008	Geslagen op mond en met hand/zweep.
7	16	11-08-2008	Handen opgehangen. Klap met hand in gezicht en rug.
8	17	11-08-2008	In maag geschopt.
9	18	11-08-2008	Geslagen, bloedneus.
10	19	11-08-2008	Geslagen.
11	20	11-08-2008	Klap in gezicht, bloedneus.
12	26	16-09-2007	Geslagen.
13	26	16-09-2007	Geslagen
14	46	07-06-2010	1x met vlakke hand geslagen
15	47	07-06-2010	4x met vlakke hand geslagen.
16	47	07-06-2010	2x met vlakke hand geslagen.
17	48	07-06-2010	3x geslagen, 1x geschopt.
18	49	07-06-2010	1x geschopt.
19	49/50	07-06-2010	1x geslagen, 1x gestompt, 1x geschopt.
20	51	07-06-2010	4x met vlakke hand geslagen.
21	53	29-03-2010	1x met vlakke hand geslagen.
22	55	29-03-2010	Op rug geslagen.
23	55	29-03-2010	Op hoofd geslagen, 1x vlakke hand geslagen.
24	57	04-03-2010	Op neus en ribben geslagen.
25	72	09-04-2009	1x stomp gekregen.
26	72	09-04-2009	Wel eens geslagen.
27	72	09-04-2009	Wel eens geslagen.
28	95	26-02-2009	Hard geduwd en hardhandig behandeld.
29	114	14-06-2009	Geslagen.
30	125	02-10-2011	Kleding verwijderd en geslagen.
31	137	06-06-2011	Geslagen en gemarteld.
32	165	30-05-2009	Enkele elektrische schokken gekregen.

3. Zijn een of meerdere klachten van door Nederland overgedragen gevangenen te omschrijven als onmenselijke behandeling of eventueel zelfs marteling? Zo nee, waarom niet?

Enkele van de vermeende handelingen die worden omschreven in de klacht in bezoekverslag 69746 kunnen inderdaad worden omschreven als onmenselijke behandeling. Deze klacht is, vergeleken met de overige klachten, opvallend vanwege de combinatie van de door de gevangene gerapporteerde (mis)handelingen. De klacht in bezoekverslag 69746 gaat over behandeling door buitenlandse militairen. Gezien het feit dat betrokkene destijds door Australische militairen was gearresteerd, heeft het kabinet hierover contact gezocht met de Australische autoriteiten. Deze hebben toegezegd hiernaar een onderzoek te zullen instellen.

Voor alle klachten geldt dat het verklaringen zijn van gedeteneerden zelf. Nadere duiding of informatie over opvolging ontbreekt omdat hier geen overzicht van beschikbaar is, zoals ook in de Kamerbrief gemeld (Kamerstuk 27 925, nr. 874). Daarom is bijvoorbeeld ook niet bekend wat de uitkomst was van eventuele opvolging die is gegeven aan het verslag van 6 juni 2011 (referentienummer 145357 0033) waarin de verslaglegger noteerde dat gevangene aangaf «dat tijdens verhoor is geslagen en gemarteld door verhoorambtenaar.» Op basis van enkel het verslag is niet vast te stellen of wel of niet sprake is geweest van marteling.

Zowel onmenselijke behandeling als foltering zijn verboden volgens het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of mensonterende behandeling of bestraffing (Trb. 1985, nr. 69). Het merendeel van de klachten behelst een melding van slaan of schoppen. Of dat in de gegeven omstandigheden kwalificeert als onmenselijke behandeling of foltering is afhankelijk van de situatie. Voor foltering geldt dat hiervan alleen sprake kan zijn als geweld word ingezet met een bepaald doel. Het kan dan gaan om informatievergaring, het afdwingen van een bekentenis, bestraffing, of discriminatie. Geweld toegepast zonder een dergelijk doel of andere aanleiding kan worden gekwalificeerd als andere vorm van wrede of onmenselijke behandeling of bestraffing. Voor genoemde klachten kan op basis van de verslagen niet met zekerheid worden gesteld of hiervan sprake was.

4. Is door internationale organisaties Nederland er ooit op gewezen dat overgedragen gevangenen (mogelijk) onmenselijk behandeld of gemarteld worden? Zo ja, wat is hierover gecommuniceerd?

Amnesty International publiceerde in november 2007 een rapport waarin werd gesteld dat door de *International Security Assistance Force* (ISAF) overgedragen gevangenen het gevaar liepen te worden gemarteld en/of mishandeld door de Afghaanse inlichtingendienst NDS. Het kabinet heeft hierover destijds meermaals met uw Kamer gecommuniceerd (Kamerstuk 27 925, nrs. 288 en 293) en toelicht waarom Nederland geen moratorium instelde op de overdracht van gevangenen door ISAF aan de Afghaanse autoriteiten.

5. Welk beeld heeft u van de omvang van onmenselijke behandeling en marteling van door Nederland overgedragen gevangenen?

Uit de verslagen komt geen beeld van structurele onmenselijke behandeling of marteling van door Nederland overgedragen gevangenen naar voren. Over het algemeen gaven gevangenen

aan goed te zijn behandeld door TFU en/of de Afghaanse autoriteiten. Dat neemt niet weg dat iedere vorm van mishandeling scherpe afkeuring verdient en destijds opvolging vereiste.

6. Waarom is de Kamer in de eindevaluatie over de militaire operatie in Uruzgan geïnformeerd dat de door Nederland overgedragen gevangenen niet gemarteld of onmenselijk behandeld zijn? Waarop werd deze conclusie toentertijd gebaseerd?

In de eindevaluatie Nederlandse bijdrage aan ISAF 2006–2010 (Kamerstuk 27 925, nr. 436) van 28 september 2011 is de Kamer gemeld dat door Nederland overgedragen gevangenen niet zijn gemarteld of onmenselijk zijn behandeld. Zoals aangegeven in de Kamerbrief over de resultaten van het onderzoek naar monitoring van overgedragen gedetineerden tijdens de Nederlandse bijdrage aan ISAF 2006–2010 (Kamerstuk 27 925, nr. 689) had de betreffende zin in de eindevaluatie minder stellig geformuleerd moeten zijn aangezien niet volledig en met zekerheid kan worden uitgesloten dat mishandeling heeft plaatsgevonden. In de evaluatie en in rapportages aan de Kamer zijn destijds veelvuldig zorgen geuit over de mensenrechtensituatie en status van de rechtsstaat in Afghanistan. Deze zorgen strekten zich ook uit tot het gedetineerdendossier. Nederland heeft zich daarom terdege ingespannen om de risico's op mishandeling te mitigeren. Op basis van het onderzoek dat in 2019 is uitgevoerd kan worden gesteld dat het monitoringssysteem naar omstandigheden adequaat functioneerde, maar dat misstanden niet zijn uit te sluiten.

7. Vindt u, achteraf, dat bij deze conclusie te zwaar is geleund op het oordeel van de Afghaanse autoriteiten?

Nee, het oordeel van de Afghaanse autoriteiten was hierin niet leidend. Zie ook het antwoord op vraag 6.

8. Bent u door de Australische autoriteiten inmiddels nader geïnformeerd over het onderzoek dat zij hebben aangekondigd in te stellen naar de klacht in verband met bezoekverslag 69746? Zo ja, wat waren de uitkomsten van dit onderzoek? Kunt u dit delen met de Kamer? Zo nee, gaat u dit navragen bij de Australische autoriteiten?

Zoals op 9 december jl. aan de Kamer gemeld (Kamerstuk 27 925, nr. 874), heeft het kabinet de Australische autoriteiten verzocht om op de hoogte te worden gehouden van de uitkomsten van het onderzoek dat zij hebben ingesteld. Op het moment van schrijven heeft Nederland nog geen informatie ontvangen over de uitkomsten van het onderzoek. Aangezien de toezegging tot onderzoek recent is gedaan, wacht het kabinet de uitkomsten af.

9. Hoe is in algemene zin opvolging gegeven aan de klachten, indien het een klacht jegens Nederlanders betrof?

Klachten over behandeling door ISAF-militairen (zowel Nederlands als niet-Nederlands) dienden door het Ministerie van Buitenlandse Zaken te worden gemeld bij het Ministerie van Defensie zodat deze door de Koninklijke Marechaussee onderzocht konden worden. Deze aanpak blijkt onder andere uit het in 2008 opgestelde onderzoeksrapport van de Koninklijke Marechaussee naar acht klachten over vermeende mishandeling van gevangenen door de *Task Force Uruzgan* (TFU). Dit rapport is

middels een WOB-besluit op 3 februari 2009 openbaar gemaakt. Door het ontbreken van een totaaloverzicht van de monitoringsactiviteiten per gevangene, waarover de Kamer in december 2019 werd geïnformeerd (Kamerstuk 27 925, nr. 689), is echter niet per klacht precies te herleiden welke opvolging er aan is gegeven. Het valt daarom niet uit te sluiten dat sommige klachten geen opvolging hebben gekregen.

10. Daar waar in enkele klachten wordt gesproken over elektrische schokken, wie hebben deze toegediend en hoe is opvolging gegeven aan deze specifieke klachten?

De twee meldingen over het toedienen van elektrische schokken zijn gedaan door gevangenen die zijn gearresteerd door Australische troepen. De betreffende gevangenen zijn tegelijk gearresteerd. Zoals eerder aan uw Kamer gemeld (Kamerstuk 27 925, nr. 689) is door het ontbreken van een totaaloverzicht van de monitoringsactiviteiten per gevangene, waarover de Kamer in december 2019 werd geïnformeerd, helaas niet per klacht precies te herleiden welke opvolging hier aan is gegeven.